

La successió de Fidel Castro pel seu germà Raúl ha estat el principal tema de conversa entre els cubans d'arreu del món. Als Estats Units sempre es dóna veu a l'exili de Miami, tot i que no és l'únic lloc del país on hi ha cubans exiliats, ni tots pensen exactament com ells. Nova Jersey n'és l'exemple més característic.

Els altres cubans de l'exili

A Union City, una població de l'estat de Nova Jersey relativament pròxima a Nova York, hi viu una nodrida i heterogènia comunitat llatinoamericana. El grup més veterà és el cubà, que fins fa uns quants anys era de bon tros el més nombrós. Ara, una bona part de les noves generacions d'aquests cubans s'han desplaçat més cap a l'interior de l'estat o bé han migrat cap a Nova York o a *la Florida*, com en diu tot-

hom aquí. No obstant això, a Nova Jersey queda una empremta cubana important en la que, possiblement, encara és la segona comunitat cubana dels Estats Units. En donava fe un inusual moviment de càmeres de televisió i periodistes a la cèntrica Bergenline Avenue, l'endemà del dia que Fidel Castro va anunciar que no tornaria a optar al càrrec. "He arribat aquest migdia de Florida i la notícia hi ha corregut a dos quarts de quatre de

la matinada. Hi havia més alegria que no pas aquí, però tampoc no tiraven coets", explicava Sandra Martínez, des de darrere el taulell de la cafeteria Pan con Todo, un dels llocs de trobada de l'exili cubà d'Union City. uns quants dies més tard del nomenament de Raúl Castro com a successor del seu germà Fidel, aquesta havanera —que va deixar Marianao a set anys, ara en fa trenta— deia que el relleu no l'havia sorprès gens. "Aquí ningú no s'esperava grans canvis. Potser a Florida n'hi havia que tenien més esperances. Però a mi no m'ha sorprès gaire, tot i que em pensava que hi posarien algunes cares més joves."

Un home amb bicicleta passa pel davant d'un establiment especialitzat en trameses de diners i paquets a Cuba, en un carrer de Nova Jersey.

A Maribel International Service, un lloc d'enviament de diners i de paquets molt centrat en Cuba, hi ha un tragí constant. També és un lloc de tertúlia que permet de saber com veu l'exili cubà els canvis a l'illa. "Mentre la vella guàrdia continuï al capdavant, pocs canvis en podem esperar. N'hi haurà algun, perquè les coses no poden continuar exactament igual com fins ara, però no serà el que hauria de ser", diu José, un cubà de cinquanta i tants anys que només vol donar el seu nom. "Els qui han sortit de Cuba del 1980 ençà són de la nova generació. I els qui arriben aquests últims anys, ja són *gent perduda*, que no tenen voluntat ni de llevar-se d'hora al matí ni de treballar gaire. Jo mateix, si hagués trigat més a marxar de l'illa, seria com ells. El règim fa malbé generacions, i això no serà fàcil de canviar", afegix José, crític amb la realitat de l'illa. Guillermo González, que ha anat a enviar un paquet als seus familiars de Santa Clara, li dóna la raó, mentre lamenta que el bloqueig dels Estats Units es mantingui, perquè, segons ell, permet d'alimentar el victimisme del règim. "Haurien d'aixecar-lo de seguida. Fa anys que és l'excusa del règim per a no canviar res", diu González. Arturo Abad, de 70 anys, el contradiu: "De quin bloqueig parles? Allà no hi ha cap bloqueig. Poden negociar amb tot el món menys amb els Estats Units i, si no hi tenen tractes, és perquè estan carregats de deutes i no els volen vendre res. Que paguin i s'haurà acabat el bloqueig."

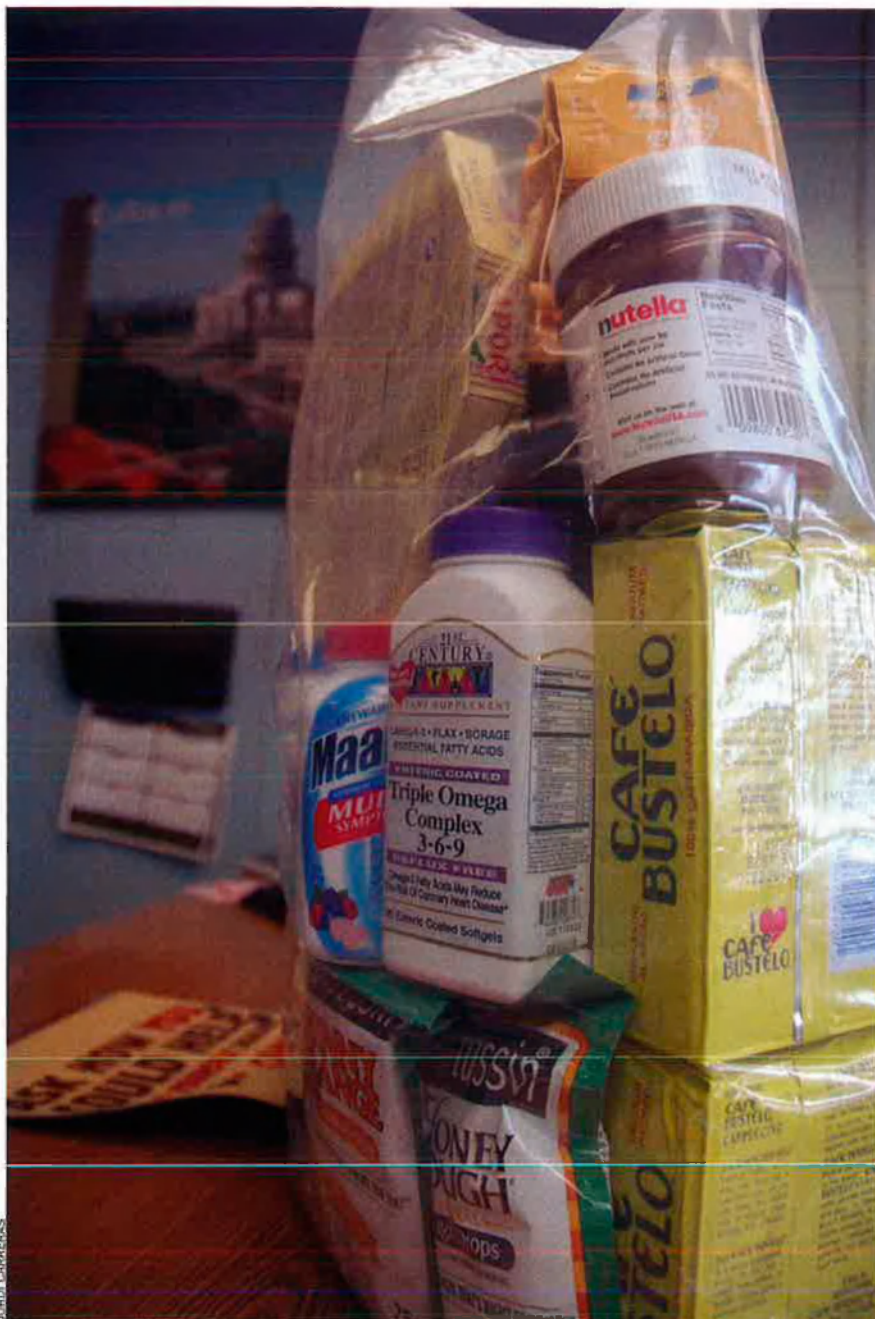
Sense celebracions. Però, tot i que, a Union City, hi predomina l'esperit crític cap al règim cubà, no s'hi respira un anticastrisme tan visceral com a Florida. Aquí no va sortir ningú a celebrar res quan Fidel Castro va emmalaltir. I els nombrosos mitjans nord-americans que van venir-hi esperant de trobar-hi una reproducció de les celebracions de Miami, van marxar amb la cua entre cames. Potser el clima, molt més fred que no el que hi ha a Florida –a tres hores d'avió cap al sud–, hi té alguna cosa a veure. A Union City també hi ha un espai com el cafè Versailles del carrer 8 de Miami, on no es dissimulen les ànsies de revenja. En aquesta població de Nova

Glòria Echazabal, propietària d'un estanc de Nova Jersey, mostra els cigars havans fets amb llavors cubanes.

Jersey trobem testimonis que serien molt difícils de sentir a Miami. Un és Guillermo Abello, un cubà de vuitanta anys que va marxar el 1956, encara amb Batista al poder. "Em fan gràcia tots aquests vells cubans, arcaics i ressentits, que diuen que voldrien tornar a la Cuba d'abans. A quina Cuba es refereixen? A aquella de la qual vaig haver de marxar de ben jove perquè no hi havia possibilitats per a ningú? Mireu, jo no sóc castrista, però us diré que a casa meva les coses no ens

anaven gens bé i, en canvi, teníem tres noies de servei domèstic. Sabeu per què? Per un plat de menjar al dia i un vestidet que els feia o els comprava la meva mare cada tres o quatre mesos. I jo vaig haver d'emigrar per guanyar-me la vida dignament." Abello, que no parlaria amb periodistes si no fos perquè les seves declaracions surten en un mitjà estranger, afegix que ha anat tornant a Cuba de tant en tant i que, per tant, no parla amb un desconeixement total de la realitat de l'illa. "Els

Un paquet amb medicaments, sobre un taulell d'un establiment de Nova Jersey, a punt de ser enviat a Cuba.

qui han de decidir el futur de Cuba són els cubans, no els qui n'hem marxat, i jo no he vist que els cubans hagin sortit al carrer en massa per reclamar canvis. Han donat el vist-i-plau a l'actual assemblea majoritàriament i a mi em sembla raonable. La transició que es faci l'han de portar els mateixos que hi ha al govern", afegix Abello, mentre pren un suc de fruita en una de les taules del restaurant La Cachita, un altre dels establiments cubans d'Union City.

"Els qui han de decidir el futur de Cuba són els cubans, no els quin n'hem marxat", diu Guillermo, de vuitanta anys, exiliat el 1956

Al mateix carrer, a pocs centenars de metres, hi ha un altre restaurant cubà, El Artesano. El propietari, Ignacio Alfonso, va passar cinc anys tancat a la presó per un intent de fugida el 1966, i finalment va marxar com a *balseiro* el 1971. Lògicament, Alfonso és molt més crític amb l'actual règim que no pas Abello. Però curiosament comparteixen el punt de vista sobre la transició econòmica i política que hi hauria d'haver a l'illa. "Als cubans, els únics que els poden tenir a ratlla són els socialistes, que tenen el control total. Però també hi ha molts interessos i moltes nacionalitats que esperen que el règim s'ensorri per anar-hi a fer negocis, portar-hi droga i què sé jo. I Cuba, ara mateix, després de tants anys de socialisme, és molt vulnerable. Si obrissin l'aixeta a les inversions estrangeres sense cap control, en menys d'una setmana l'illa seria de qualsevol menys dels cubans, i això tampoc no és la solució", diu Ignacio Alfonso.

Esperança de canvi. "No sabem ni si Fidel és viu o no. Per aquí, molts creuen que fa un any que és mort i, la veritat, que hi hagi Raúl de successor no m'agrada gens. Fidel s'ha mantingut tants anys al poder perquè és un home intel·ligent —i ho dic tot i no estar d'acord amb les seves idees—, però el seu germà, segons que diuen, és un assassí. Ara bé, a veure si porta una mica d'obertura pel bé del poble cubà. Jo crec que alguna cosa sí que canviarà." Qui s'expressa així és Gloria Echazábal, una cubana descendent de biscaí i d'asturiana. Echazábal regenta l'estanc Cuba Aliados, on venen cigars havans elaborats a Hondures i a la República Dominicana amb llavors portades de Cuba. "Diguin què diguin, el poble cubà és el més educat que hi ha políticament. De tota manera, la revolució ha tingut força errors que hauria d'anar esmenant a poc a poc. Crec que gràcies a Veneçuela s'obriran econòmicament, tot i mantenir-se en el socialisme. Com la Xina o el Vietnam. Em va bé, perquè els Estats Units són molt valents amb Cuba, però en canvi a aquests altres no els fan cap blocatge econòmic", conclou Abello.

*Jordi Carreras
Nova York*